

Programma Utrechtse Energie

Uitvoeringsprogramma 2011–2012

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Wonen: Duurzaam energiegebruik in woningen en gebouwen	4
2.1	Algemeen	4
2.2	De projecten	5
2.3	Financiën	7
3	Bedrijvigheid: Duurzaam energiegebruik en bedrijven	8
3.1	Algemeen	8
3.2	De projecten	8
3.2.1	Verduurzamen (bedrijven)terreinen	8
3.2.2	Uitbreiding Energieconvenanten, Branche voor Branche	10
3.2.3	Stimuleren van een innovatief, economisch cluster duurzaamheid	11
3.2.4	Versterkte inzet op handhaving	13
3.3	Financiën	14
4	Mobiliteit: Duurzame mobiliteit	15
4.1	Algemeen	15
4.2	De projecten	15
4.3	Financiën	16
5	Energieopwekking: Duurzame Energieopwekking	17
5.1	Algemeen	17
5.2	De projecten	17
5.3	Financiën	18
6	Eigen organisatie: duurzame gemeente en duurzaam maatschappelijk vastgoed	19
6.1	Algemeen	19
6.2	De projecten	19
6.3	Financiën	21
7	Duurzame samenleving: Initiatievenfonds	22
8	Programmamanagement en Programmaorganisatie	23
9	Financiën	24

1 Inleiding

Op basis van de doelstellingen en uitgangspunten uit het programma Utrechtse Energie 2011–2014 is een uitvoeringsprogramma opgesteld voor 2011–2012.

In dit programma zijn de vijf kernthema's van de aanpak – Wonen, Bedrijven, Mobiliteit, Energieopwekking en Eigen organisatie – uitgewerkt in concrete projecten.

Per thema schetsen wij eerst de strategie. Daarna wordt van elk project de achtergrond, het beoogde resultaat en de planning beschreven alsmede een globale indicatie gegeven van de te verwachte kosten per project. Tenzij anders vermeld gaat het daarbij steeds om de kosten in de periode 2011–2012.

Uit de consultatieronde en de rondetafelgesprekken met bewoners en maatschappelijke partners is ons duidelijk geworden dat er bij velen een groot enthousiasme is om een bijdrage te leveren aan duurzaam energiegebruik in onze stad. Om naast de geplande projecten ook flexibel te kunnen inspelen op initiatieven van onze partners in de stad hebben wij een Initiatievenfonds ingesteld.

Verder geven wij in dit uitvoeringsprogramma een korte beschrijving van de programmaorganisatie en de kosten die daarmee gemoeid zijn.

Tot slot vatten wij de begroting voor de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma 2011–2012 samen in een financieel overzicht.

2 Wonen: Duurzaam energiegebruik in woningen en gebouwen

2.1 Algemeen

De stad Utrecht telt ongeveer 129.000 woningen; samen zijn deze verantwoordelijk voor ongeveer 40% van de totale CO₂-uitstoot in de stad.

Het stimuleren en realiseren van energiebesparing in de woningen is dan ook één van de vier speerpunten in het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Utrecht in de komende jaren. Bij het thema woningbouw gaat het over nieuwbouw en bestaande woningen. In het programma ligt het accent vooral op de bestaande woningvoorraad en minder op nieuwbouw. Reden is dat er in bestaande, veelal voor 1980 gebouwde woningen met een slechte energieprestatie, op korte termijn met gerichte maatregelen meer energiewinst is te behalen. Er zijn immers veel meer bestaande woningen dan er bijgebouwd worden. Bij de nieuwbouw wordt de wettelijke energienorm elke paar jaar aangescherpt zo is de bedoeling. Verwachting is dat met de voortdurende aanscherping van de energienorm in de nieuwbouw de nu al bestaande maar nog dure, innovatieve technieken definitief doorbreken en tot energiezuinige of zelfs energieneutrale woningen zullen leiden. Daarnaast zetten we in gebiedsgerichte ontwikkeling, met name de nieuwbouwlocaties Veemarkt en Rijnenburg, al actief in op duurzaamheid.

De bestaande woningvoorraad bestaat voor 50% uit koopwoningen, en voor circa 37% uit sociale huurwoningen (het corporatiebezit) en 13% particuliere huur. Zowel in de huur als in de koop worden gerichte maatregelen genomen om een forse energiebesparing te realiseren. Dat draagt substantieel bij aan het realiseren van de ambitie in ons Programma Utrechtse Energie, maar we kunnen die niet geheel realiseren. De ambitie is woningen zo te verduurzamen dat alle Utrechtse woningen tezamen 30% minder CO₂ uitstoten dan zij op dit moment doen. Dat betekent dat er tot 2020 jaarlijks zo'n 10.000 woningen moeten worden aangepakt. We verwachten, dat dit aantal de komende jaren nog niet gerealiseerd kan worden. We verwachten echter ook dat we met onze inspanningen en die van onze partners een sneeuwbaaleffect in de samenleving op gang kunnen brengen waardoor steeds meer bewoners en maatschappelijke partijen aan de ambitie bijdragen. Daarnaast verwachten we dat de ontwikkeling van landelijk en Europees beleid en van de technologie ertoe leidt, dat er de komende jaren meer mogelijk wordt en in een hoger tempo gerealiseerd kan worden.

In de huursector maken gemeente en corporaties nieuwe prestatieafspraken voor de periode 2011 – 2015, waarbij energiebesparing een belangrijk item is. Het is de verantwoordelijkheid van corporaties om hun woningbezit te verduurzamen en die verantwoordelijkheid pakken zij ook op. De komende jaren werken zij aan duurzame renovatie van hun woningcomplexen. Door het aangaan van strategische allianties met elkaar en met bedrijven (aannemers, installatie, energiebedrijven) ontstaan er mogelijkheden voor een grootschalige aanpak. De gemeente kan hierin een regisserende rol spelen. Waar nodig en mogelijk ondersteunt de gemeente de corporaties daarbij. We reserveren een stimuleringsbudget om de corporaties te verleiden om er rond concrete projecten nog een schepje bovenop te doen.

Wat betreft de grote groep bewoners van een koopwoning zal de gemeente het initiatief nemen. Bekend uit allerlei onderzoek is dat het nemen van energiezuinige maatregelen door eigenaar bewoners niet vanzelf gaat. Van bewoners wordt gevraagd een investering te doen in hun woning. Die verdient zich op termijn terug maar kan voor de korte termijn toch een drempel opleveren om de maatregelen te treffen. Daarom kiezen wij voor het verstrekken van een lening, naar voorbeeld van de starterslening. Hiertoe zullen wij een revolverend fonds opzetten.

Uit diverse onderzoeken blijkt dat de meeste particuliere woningbezitters hierbij informatie en ondersteuning (z.g. ontzorging) wensen. Naar het voorbeeld van andere gemeenten (Amersfoort, Nieuwegein, Apeldoorn, Hardenberg) gaan we daarom starten met projecten energiebesparing in enkele Utrechtse wijken; om deze vervolgens over de hele stad uit te rollen. De ambitie rond particuliere woningverbetering is groot. De investeringsbereidheid van de woningbezitters is de belangrijkste succesfactor voor deze aanpak.

Ook het instrument 'aanschrijving' wordt als mogelijkheid onderzocht om tot een betere energetische kwaliteit van woningen te komen.

Voor de historische binnenstad wordt een specifiek actieplan opgesteld. Ook voor andere historisch waardevolle gebouwen komen richtlijnen hoe, met respect voor historische waarden, maatregelen kunnen worden getroffen voor energie besparen en duurzaam energie produceren.

2.2 De projecten

1. Prestatieafspraken met woningcorporaties

Aanleiding: Gemeente en corporaties maken momenteel nieuwe prestatieafspraken voor de periode 2011–2015. Daarin worden ook afspraken gemaakt over effectuering en versnelling van hun plannen om hun woningen energiezuinig te maken. Er zijn 40.000 corporatiewoningen die voor 1995 gebouwd zijn en dus onvoldoende energiezuinig zijn.

Resultaat: Afspraken over het energiezuinig maken van corporatiewoningen en uitvoering van die afspraken tussen nu en 2020. De gemeentelijke ambitie is het terugbrengen van de CO₂-uitstoot van de woningen met 30% in 2020. Dit vergt grote inspanningen en investeringen van de corporaties. Bij het maken van de prestatieafspraken voor 2011–2015 zetten we als gemeente maximaal in op de gestelde ambitie. Door naast de prestatieafspraken ook samen te werken met corporaties aan een projectmatige, wijkgerichte aanpak nodigen wij de corporaties uit om vernieuwende werkwijzen te ontwikkelen waardoor de doelstelling verder behaald zal worden.

Planning: Naar verwachting vindt in mei 2011 bestuurlijke besluitvorming over de prestatieafspraken plaats en kan ondertekening plaatsvinden.

Budget: Stimuleringsbedrag van circa € 250.000

2. Energiebesparing particuliere woningen

Aanleiding: Er is een forse energiebesparingsslag te maken in de bestaande particuliere woningvoorraad, gebouwd vóór 1980.

Resultaat: Het projectmatig aanpakken van het energiezuinig maken van particuliere woningen. Er wordt gestart in 2 wijken: Utrecht West en Kanaleneiland (laatstgenoemde wijk in combinatie met de woningen van corporaties. Daarnaast kunnen 'losse' energieacties van bewoners in andere wijken meedoen.

Uiteindelijk resultaat: 500 woningen per jaar worden energiezuinig

Planning: Experimentele fase: april 2011 tot juli 2012, daarna uitrol.

Budget: projectkosten: circa € 300.000 + 1.770.000 revolverend fonds voor leningen voor particuliere woningeigenaren

3. Energie'loket'

Aanleiding: Behoeftte aan informatie, tips, goede voorbeelden e.d. bij huurders en eigenaarsbewoners, .

Resultaat: Het beantwoorden van (naar schatting) 1.500 vragen/ontzorgende ondersteuning per jaar. De nadruk ligt hierbij op digitale informatie. Het 'loket' wordt bij voorkeur in samenwerking met marktpartijen vorm gegeven en gecombineerd met bestaande gemeentelijke informatiepunten.

Planning: voorbereiding 1^e helft 2011; operationeel september 2011

Budget: circa € 100.000

Opmerking: dit project wordt uitgevoerd in samenhang met project 4

4. Energieambassadeurs / ecoteams i.s.m. woningcorporaties

Aanleiding: Behoeftte aan informatie, tips, goede voorbeelden e.d. bij huurders en eigenaarsbewoners via persoonlijke benadering. Mogelijkheid voor straat- of buurtgerichte aanpak.

Resultaat: 5.000 Utrechtse huishoudens krijgen op maat informatie over energiebesparing en duurzame energie. Dit gebeurt door bestaande maatschappelijke organisaties en gemotiveerde burgers die daarbij worden ondersteund door de gemeente. Daarnaast kunnen deze teams bestaan uit werklozen met een uitkering die hiertoe worden opgeleid bijvoorbeeld in het kader van de participatienota.

Uiteindelijk resultaat: Energieverbruik van Utrechtse huishoudens neemt af.

Planning: Start medio 2011

Budget: circa € 100.000

5. Wijk West Energieneutraal

Aanleiding: In wijk West zijn sinds 2008 al meerdere partijen en bewonersgroepen actief op het gebied van een energieneutrale wijk, gefaciliteerd door de gemeente. Om van Wijk West een pilot te maken die we bij gebleken succes kunnen uitrollen over de andere wijken in de stad geven wij een eenmalige gemeentelijke impuls aan de samenwerking tussen bewoners, corporatie, energiebedrijf, etc.

Resultaat: Op weg naar een energieneutrale wijk in 2030 zijn eind 2012 de volgende deelprojecten in gang gezet:

- actie energiebesparing particuliere woningen (zie ook project 2)
- duurzame renovatie van woningcomplexen Bo-Ex en Mitros
- ontwikkelen van succesvolle matches: energiebedrijven, installatiebedrijven en aannemers werken zo samen dat de gewenste resultaten behaald worden en dat er door ieder van hen verdiend kan worden.
- windturbines op Lage Weide (zie ook paragraaf 5.2)
- oplaadpunt voor elektrische auto's (zie ook hoofdstuk 4)
- Zonnepanelen op maatschappelijk vastgoed
- Uiteindelijk resultaat: ervaring in de 'proeftuin' Wijk West die toepasbaar is in de andere Utrechtse wijken.

Planning: start in 2011

Budget: circa € 200.000

6. Aanschrijving woningen met slechte energiekwaliteit

Aanleiding: Eigenaren van bestaande woningen met een slechte energieprestatie (slecht geïsoleerd e.d.) zijn niet altijd met overtuigen of verleiden te bewegen tot energiemaatregelen. Vaak gaat het om particuliere verhuurders. Onderzocht wordt, met name juridisch gezien, of dit met het instrument 'aanschrijven' wel gerealiseerd kan worden.

Resultaat: onderzoek en plan van aanpak 'aanschrijven bestaande woningen t.a.v. energiemaatregelen'. Uiteindelijk resultaat: jaarlijks wordt een x-aantal (afhankelijk van uitkomsten onderzoek) eigenaren middels aanschrijven verplicht om hun woning energiezuiniger te maken.

Planning: 2011

Budget: circa € 20.000

7. Stimuleren energielabeling particuliere woningen

Aanleiding: Het is reeds verplicht bij de verkoop van de woning een energielabel te overleggen. Naar verwachting wordt deze nu nog vooral morele verplichting op korte termijn een wettelijke verplichting. We lopen hier vast op vooruit door te stimuleren dat eigenaars/bewoners deze 'verplichting' naleven. Hierbij zullen we inspringen op verkoopmomenten bijvoorbeeld door voorlichting en stimulans via makelaars en notarissen.

Resultaat: in 2011 hebben 400 particuliere woningen (zowel nieuwbouw als bestaande bouw voorafgaand aan de verkoop) een energielabel gekregen

Planning: 2011

Budget: circa € 20.000

8. Toezicht en handhaving van de EnergiePrestatieCoëfficiënt (EPC) op de Bouwplaats

Aanleiding: Binnen de gemeente Utrecht wordt voor het toetsen van plannen en het uitvoeren van controles gebruik gemaakt van landelijke protocollen. Het accent ligt daarbij op fysieke veiligheid maar er wordt ook aandacht besteed aan de EPC-normen. Dit is een reguliere gemeentelijke taak. Op dit moment worden er nog geen controles uitgevoerd op de bouw om na te gaan of de voor de EPC-normering benodigde maatregelen daadwerkelijk en correct aangelegd worden.

Resultaat: Er zal een proef uitgevoerd worden om na te gaan of controle op de bouw zinvol is en zo ja in welk stadium van de bouw je dit moet doen. Als deze proef succesvol verloopt kan eea. doorgevoerd worden als onderdeel van het reguliere werk.

Planning: 2011

Budget: circa € 75.000

9. Actieplan historische Binnenstad

Aanleiding: Het verzamelen van mogelijkheden hoe in de historische binnenstad met de specifieke monumentale en archeologische kwaliteiten op een verantwoorde manier kan worden gewerkt aan energie besparen en duurzaam energie produceren. Met als partners onder meer de Hogeschool Utrecht, Universiteit Utrecht, Stadsherstel en ook landelijke partners als de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Nyenrode Universiteit wordt het plan voor de duurzame binnenstad opgesteld.

Resultaat: Actieplan met resultaten van onderzoek en gericht op uitvoeringsprojecten, opbouw duurzaamheidsnetwerk met vele partners (onderzoek/ onderwijs en eigenaren van historische panden); informatie voor eigenaren in de binnenstad (o.a. brochure); Mogelijk effect CO₂-reductie t.z.t. ramen.

Planning: 2011

Budget: circa € 100.000,-

10. Energiebesparing monumenten

Aanleiding: Voor het stimuleren van energiemaatregelen in monumenten willen we eigenaren ondersteunen in het laten opstellen van een DuMo-advies (duurzame monumentenzorg). Voor ondersteuning van eigenaren van monumenten bij het treffen van energie-maatregelen voegen we per aanvraag middelen toe aan het bestaande revolving fund, het Utrechtse Restauratiefonds, waaruit goedkope leningen worden verstrekt. De ondersteuning is wenselijk vanwege de hogere kosten voor het maatwerk bij monumenten.

Resultaat: Minimaal 10 DuMo-adviezen per jaar en uitvoering van de maatregelen bij deze 10 panden. Tevens minimaal vijf monumenten per jaar duurzaam restaureren, geschatte CO₂-reductie daarvan is 100 ton/jaar.

Planning: Start inwerkingtreding regeling per 1 juli 2011.

Budget: maximaal € 600.000,-, waarvan € 500.000,- te storten in het Utrechts Restauratiefonds (revolving fund) en € 100.000,- met name in te zetten voor DuMo-adviezen aan particuliere eigenaren.

2.3 Financiën

Kosten van de uitvoering van bovenstaande maatregelen:

€ 3.535.000 waarvan revolverend **€ 2.270.000**

3 Bedrijvigheid: Duurzaam energiegebruik en bedrijven

3.1 Algemeen

Vier criteria zijn leidend in de agenda voor verduurzaming van bedrijvigheid:

- de omvang van de CO₂-besparing; waar is een grote CO₂-besparing te realiseren (tonnen maken)?
- de betrokkenheid van partners (zowel publiek als privaat): waar verwachten we dat partners mee kunnen en willen financieren.
- de mate waarin projecten de economie kunnen versterken:
 - het creëren van nieuwe werkgelegenheid en binden van bestaande bedrijven.
 - het versterken van de concurrentiepositie van de speerpuntsectoren van Utrecht: zakelijke dienstverlening, gastvrijheidscluster, creatieve industrie.
 - het stimuleren van een clusterontwikkeling rondom duurzaamheidsproductie, installatie, onderhoud en gelieerde services.
- versterking van bewustzijn over duurzaam ondernemerschap, oa. door uitstraling naar bezoekers van de stad en/of draagvlak bij ondernemers en andere organisaties.

Bedrijvigheid wordt opgevat in de brede zin: onder de grote CO₂ uitstoters in de stad zijn ook werkgevers in de semi-publieke sector als kennisinstellingen of zorginstellingen.

De gemeente formuleert een ambitie voor de stad, die verder gaat dan het wettelijk mandaat (de Wet Milieubeheer). We kunnen bedrijven sterker handhaven, maar als we ons daartoe beperken halen we onze doelstelling niet. We sluiten daarnaast aan bij de investeringscycli van bedrijven om onze partners uit te dagen, te verleiden en te overtuigen van de kracht van verduurzaming. Dit vergt een strakke regie.

We gaan ervan uit dat bedrijven hun maatschappelijke verantwoordelijkheid zullen nemen. Waar nodig zullen wij samen met bedrijven laten zien (o.a. door middel van business cases) dat er met verduurzamen verdiend kan worden, zowel direct (geld) als indirect (imago). Daarnaast nemen we zelf onze eigen gemeentelijke verantwoordelijkheid door te handhaven op de wet- en regelgeving.

3.2 De projecten

3.2.1 Verduurzamen (bedrijven)terreinen

1A. Duurzaam bedrijventerrein

Achtergrond: Een aantal bedrijventerreinen in de stad is sterk georganiseerd en bij een deel van de terreinen valt veel te winnen door een collectief programma verduurzaming op te zetten. Gesprekken leren dat de slagingskansen voor een dergelijk traject toeneemt als het programma breder is dan energiebesparing en opwekking en ook gaat over veiligheid, openbare ruimte, bereikbaarheid ed.

Partners: Ondernemersverenigingen, te beginnen bij goed georganiseerde terreinen (oa. Lage Weide, Overvecht, Rijsweerd, Wetering)

Resultaat: Twee bedrijventerreinen per jaar
Extra inspanning energiebesparing/ energieopwekking bovenop wettelijke verplichting

Planning: 2011, 2012: haalbaarheidsonderzoek verduurzaming twee bedrijventerreinen, opzet projectplan
2012: convenant met twee terreinen, scan bedrijven (individueel en/of collectief), implementatie advies

Budget: circa €150.000

1B. Quick-wins: verhogen toepassing Warmte-Koude-Opslag (WKO); verkenning warmte-uitwisseling

Achtergrond: – In Utrecht wordt al op een tiental locaties WKO toegepast. Bij de gemeente is een kaart beschikbaar waarop is aangegeven waar de ondergrond geschikt is om WKO toe te passen. Potentiële instellingen en ondernemers kunnen geïnteresseerd worden en kunnen zich organiseren voor gezamenlijk gebruik.

Partners: Ondernemersverenigingen, Utrecht Science Park, Industriekringen

- Resultaat: – Meer bedrijven maken gebruik van WKO
 – Kennis over mogelijkheden warmte-uitwisseling (als er mogelijkheden zijn, sterk potentieel CO₂ besparing)
- Planning: – WKO adviezen kunnen snel opgestart worden (2011)
 – 2012: eerste investeringen in WKO
 – 2012: vooronderzoek warmte-uitwisseling
- Budget: circa € 60.000

1C. Duurzame Uithof

- Achtergrond: Het initiatief Duurzame Uithof is erop gericht het Science Park te verduurzamen. Het Science Park op de Uithof heeft de potentie zich te ontwikkelen tot de meest duurzame campus van Europa. Er is sprake van samenhang met bestaande programma's als de Meer Jaren Afspraken en de recent aangevraagde milieuvergunning
- Partners: Primaire groep zijn de partners van het Utrechtse Centrum voor Aarde en Duurzaamheid (UCAD). Zij werken een plan uit op basis van een startnotitie. Daarnaast is een serie van instellingen en bedrijven betrokken: Danone, RIVM, andere universiteiten en onderzoeksinstituten, installatietechnische bureaus etc.
- Resultaat: Een vijftal projecten wordt de komende periode uitgewerkt met als beoogde resultaten:
 – Vermindering elektriciteitsverbruik door LED verlichting openbare ruimte
 – Reductie autogebruik in het woon-werkverkeer, verduurzamen auto's en parkeerorderingssystemen
 – CO₂ besparing door inzet van grootschalige zonne-energie (max. 3.000 m² dakoppervlak)
 – CO₂ besparing door biogasinstallatie uit afval
- Planning: Haalbaarheidsonderzoeken:
 – pyrolyse/ energieopwekking uit afval: 2011 afgerond
 – LED verlichting openbare ruimte: september 2011 afgerond
 – Mobiliteitsmanagement en elektrisch vervoer (link pijler mobiliteit): verkenning 1^e kwartaal 2011, uitvoeringsplan 2011, start uitvoering 2012
 – Businesscase zonne-energie: 1^e kwartaal 2011; realisatie 2012
 – Biogas uit afval (voortbouwend op studentenonderzoek uit 2008): haalbaarheidsonderzoek gereed 2011
- Budget: Cofinanciering haalbaarheidsonderzoeken: circa € 150.000
 Bijdrage in investeringen (bij positieve haalbaarheidsonderzoeken): circa € 800.000 (waarvan 600.000 revolving)
 (totale investeringen door deelnemende partijen kunnen vele miljoenen belopen)

1D. Duurzame binnenstad: bedrijvigheid van horeca, winkeliers en andere ondernemers

- Achtergrond: – De binnenstad is het visitekaartje van de stad. Veel ondernemers investeren al in duurzaamheid en dit willen we de komende tijd verder verbreden. Een duurzame Binnenstad is ook een aantrekkelijke binnenstad.
 – Consumenten vragen steeds meer om eerlijke en duurzame producten; winkeliers zoeken steeds meer naar manieren om zich te onderscheiden omdat hun marktpositie onder druk staat (opkomst internetwinkelen, landelijke overprogrammering winkelgebieden)
 – Verduurzaming in winkelgebieden is in veel gevallen met relatief eenvoudige ingrepen te behalen
 – Gesprekken leren dat de slagingskans voor een dergelijk traject toeneemt als het programma breder is dan energiebesparing en ook gaat over veiligheid, openbare ruimte, bereikbaarheid etc. Dat kan samen gaan.
 – Het rijk heeft de stichting duurzame winkelstraten ondersteund, waardoor het concept van verduurzaming van winkelstraten wordt uitgerold (oa. keurmerk) en uitgetest in drie steden voor een pilot.
 – Per straat/ winkelgebied onderzoeken we samen met de betreffende winkeliers en ondernemers energiebesparingsmogelijkheden.
- Partners: Centrummanagement, Winkeliersverenigingen, Installatietechnische bedrijven, Stichting Duurzame winkelstraat, brancheorganisatie winkeliers, etc.

Resultaat: Direct voor ondernemers: inkoopvoordelen voor, betere profilering winkelgebieden, kostenbesparingen voor ondernemers, meer tevreden personeel
 Maatschappelijk: duurzame winkelstraten, CO₂ besparing, betere, modernere bezoekerservaring
Planning: 2011: start pilot duurzame winkelstraten (ca. 6 maanden)
 2012: verbreden pilot
Budget: circa € 100.000

3.2.2 Uitbreiding Energieconvenanten, Branche voor Branche

We breiden het Energieconvenant Utrecht (ECU) uit met meer scholen en kantoren, evenals het project Green Key (hotels, musea). Aan het ECU worden later meer branches (zorginstellingen, doe het zelf-bedrijven) toegevoegd. We verkennen convenanten met andere branches.

2A. Energieconvenant Utrecht (ECU)

Achtergrond: In 2010 is gestart met het ECU. Met 20 kantoren en scholen is reeds een energieconvenant afgesloten. Zij doen vrijwillig mee en gaan stapsgewijs voor een CO₂-neutrale bedrijfsvoering. Partners die meedoen, committeren zich daarmee aan ambities die verder gaan dan het wettelijk verplichte. Met behulp van de CO₂-manager (een internettool) kunnen de partners hun CO₂-uitstoot in beeld brengen. Gemeenten zoals Nijmegen en Tiel hebben een ondertekend en werkend energieconvenant. In Utrecht willen we deze aanpak uitbreiden naar de bedrijven die veel CO₂ uitstoten en waar nog geen meerjarenafspraken mee zijn van rijksweg of Provincie.
Partners: Deelnemende bedrijven. installatiebedrijven, bouwsector
Resultaat: Overeenkomst met 40 bedrijven uit de top 750 van CO₂-uitstoters over energiebesparende en klimaatneutrale maatregelen. Uitbreiding van huidige kopgroep.
 Uitvoeren overeenkomst
 Uiteindelijk resultaat: jaarlijks brengen 40 bedrijven hun energiegebruik terug en/of verduurzamen de energie die zij gebruiken. .
Planning: 2011: Ondertekening en uitvoering convenant door kopgroep
 2011: Ontwikkelen business cases
 2011: Werving 40 nieuwe toetreders tot ECU, organiseren workshops
 2012: Uitvoeren maatregelen op basis van uitkomsten business cases.
 2012: Werving 40 nieuwe toetreders tot ECU
 2012: Ondertekening en uitvoering convenant kopgroep, organiseren workshops
 Na 2012 brancheverbreiding
Budget: circa € 500.000 (waarvan 350.000 revolverend)

2B. Duurzame Kantoren

Achtergrond: Uit vele analyses blijkt dat duurzaam vastgoed een hogere waarde in de markt heeft dan niet-duurzaam vastgoed. Eigenaren en huurders investeren vooral in verduurzaming op het moment dat nieuwe huurcontracten worden afgesloten. Tegelijkertijd is er veel 'laaghangend fruit': relatief eenvoudige ingrepen die zich snel kunnen terugverdienen. Er zal een link gelegd worden met slimme dienstverleningsconcepten.
Partners: Ondernemersverenigingen, eigenaren panden, installatiebedrijven, Taskforce Innovatie
Resultaat: 20 deelnemende kantoren die investeren in verduurzaming
Planning: 2011: opstellen projectplan en energiescan koplopersgroep
 2012: uitvoering en uitrol
Budget: circa € 80.000

2C. Duurzame evenementen

Achtergrond: Utrecht is een evenementenstad. De evenementen trekken jaarlijks vele honderdduizenden bezoekers. Velen van de bezoekers zijn maatschappelijk betrokken en hechten aan duurzaamheid. Voor evenementen is er nog geen keurmerk. De 13 festivals willen uiterlijk in 2013 voldoen aan de Green Key normen voor jaarlijks terugkerende publieksevenementen. De festivals in Utrecht ontwikkelen als pilotstad het keurmerk voor evenementen.
Partners: Evenementenoverleg, Changemakers, KMKV (Green Key), Culturele Zondagen

Resultaat: Verduurzaming van keten: evenementen huren veel apparatuur in en zullen toeleveranciers onder druk zetten om te verduurzamen
Duurzame evenementen in 2013 (Vrede van Utrecht is een van de deelnemers)

Planning: 2011: concept projectplan, 'Groene Zondag' (juni 2011)
2013: duurzame festivals

Budget: circa € 80.000

2D. Duurzame hotels, congreslocaties, musea

Achtergrond: In de grote hotelsteden hebben de hotels en congreslocaties een behoorlijk aandeel in de CO₂ uitstoot. In een aantal grote steden (oa. Amsterdam, Rotterdam) zijn goede ervaringen opgedaan met verduurzamingstrajecten, met name gelieerd aan het keurmerk Green Key. Op een startbijeenkomst in Utrecht november 2010 heeft een 20-tal voorlopers zich geïnteresseerd getoond deel te nemen, waaronder enkele uit de top 750 CO₂ uitstoters in de stad.

Partners: HOST (Hoteloverleg), verschillende musea, Koninklijke Horeca Nederland, congreslocaties (oa. Jaarbeurs die al Green Key heeft), Changemakers, Keurmerkorganisaties.

Resultaat: Afspraken over ambities verduurzaming met een twintigtal voorlopende partners in deze sector. Uitvoeren van afspraken. Toegenomen energie-bewustzijn bij de vele bezoekers van de sector.
Uiteindelijk resultaat: afgenomen energieverbruik in de Utrechtse toerismesector.

Planning: 2011: ondertekening convenant, energiescan/ duurzaamheidsscan Green Key + oplevering advies investeringen
2012: investeringsplan, verwerving Green Key keurmerk door deelnemers

Budget: circa € 40.000 (in vervolg op startfase die reeds gefinancierd is uit Utrecht Maakt Nieuwe Energie)

3.2.3 Stimuleren van een innovatief, economisch cluster duurzaamheid

Utrecht kent op het gebied van duurzaamheid een uniek kenniscluster met een in Nederland ongeëvenaard kennisaanbod op ROC's, de Hogescholen (grootste opleiding installatietechniek van NL, project De Omslag, dat energie-efficiënte en transitie integraal onderdeel van hogeschool opleidingen maakt, design en vormgeving) en de Universiteit (breed palet aan opleidingen en kennisinstituten). Talrijke relevante onderzoeksinstituten zijn in de regio gevestigd zoals Deltares, TNO, RIVM, KWR, KNMI. Die kennis kunnen we veel beter benutten in de transitie naar een duurzame economie en heeft bovendien economische waarde. In Utrecht en omgeving ontstaan en vestigen zich steeds meer bedrijven die hun geld verdienen met duurzame producten, van installatietechnische bedrijven tot producenten van innovatieve zonnepanelen. Zowel private als publieke partijen in de regio willen sterk inzetten op de verdere ontwikkeling van die economische sector, waarin geld verdiend wordt met duurzaamheid, energieopwekking, energiebesparing en duurzame productontwikkeling. De achterliggende filosofie is dat de regio een unieke kans heeft een voorloper te zijn in de economie van de 21^e eeuw: een duurzame, innovatieve economie.

3A. Ontwikkeling slimme dienstverleningsconcepten

Achtergrond: Veel technologie is beschikbaar, maar wordt niet toegepast. De belemmering zit in onbekendheid met technologie, een te lange terugverdientijd van investeringen, of marktfalen. Om meer toepassing van de technologie te bereiken, zijn nieuwe, slimme dienstverleningsconcepten nodig:

- het bij elkaar brengen van (belangen van) eigenaren en huurders van panden
- slimme financiële dienstverlening (leaseconstructies komen steeds meer voor rond producten met hoge aanvangsinvesteringen, bv. led lampen, WKO)
- voorlopers in contact brengen met de brede middengroep van (MKB) bedrijven

Partners: Taskforce Innovatie, Provincie Utrecht, financiële sector, Installatiebedrijven, ondernemersverenigingen

Resultaat: In verschillende projecten worden nieuwe dienstverleningsconcepten ontwikkeld, georganiseerd en of aangeboden.
Enkele tientallen bedrijven die investeren in energiebesparing en energieopwekking
Groot potentieel voor CO₂ besparing, bijvoorbeeld als we erin slagen de 'split-incentive' in de kantorenmarkt te doorbreken

Planning: 2011: opstellen projectplan, organiseren consortium en (2012) start project 'split-incentive'
 2011: inventarisatie bestaande en (2012) ondersteunen ontwikkeling nieuwe financiering/ leaseconcepten energiebesparende en energieopwekkende maatregelen
 2011: eerste bijeenkomsten
 2012: versterken koplopersgroep voor 'early adoptie' technologieën

Budget: circa € 250.000

3B. Duurzame incubator en bedrijfsverzamelgebouw

Achtergrond:- In de regio zijn vele bedrijven actief in duurzame energie (besparing en opwekking) en duurzame productie. Er zijn steeds meer starters op dit gebied

- Incubatorformule is een relatief succesvolle formule om een cluster te ontwikkelen
- Marktvraag: kleinschalig onderzoek leert dat startende en kleine duurzaamheidsbedrijven behoefte hebben aan gedeelde faciliteiten en zich bij gelieerde bedrijven willen vestigen
- Daarnaast hebben steeds meer kleine, creatieve bedrijven duurzaamheid niet als core business, maar willen duurzaam ondernemen en stellen een vergelijkbare vestigingsvraag
- Valorisatieprogramma recent ontwikkeld door kennispartners en Utrecht Inc.
- Starters en doorgroeende bedrijven krijgen niet snel krediet van financiële dienstverleners, oa. omdat technologieën zich nog niet bewezen hebben
- Het stimuleren van bedrijvigheid, van gecombineerde faciliteiten, leren van elkaar, nieuwe concepten ontwikkelen door samenwerking en gezamenlijke financiering is bij uitstek de manier om innovatie en economische groei tot stand te brengen op het terrein van energie.

Partners: Onderwijs en onderzoek: Universiteit Utrecht, Hogeschool Utrecht, Climate KIC, UCAD, TNO, Deltares
 Bedrijfsleven: startende en doorgroeende bedrijven, Ecofys, financiële dienstverleners
 Overheid: Provincie Utrecht
 Overig: Taskforce Innovatie, Syntens, MVO Nederland, KvK Midden Nederland

Resultaat: 5 –10 startende bedrijven (en nieuwe producten/ procesinnovaties) in duurzaamheid per jaar en (meer structurele) vestiging van ca. 20 bestaande bedrijven
 Herstructurering en verduurzaming bestaand pand
 Behoud van bestaande werkgelegenheid (ca. 40 fte)
 Nieuwe werkgelegenheid: ca. 60 fte

Planning: 2011: uitwerking businessplan

Budget: circa € 1.500.000 (waarvan 1.200.000 revolverend)
 Provincie zal waarschijnlijk meefinancieren, evenals kennispartners

3C. Duurzaamheidsscan nieuwe vestigers

Achtergrond: Ieder jaar vestigen zich tientallen bedrijven van elders in Utrecht. Een deel van die bedrijven kennen we voordat ze zich hier vestigen, omdat ze zich op een of andere manier bij de gemeente melden.
 Die bedrijven leggen we een duurzaamheidsvragenlijst voor aan de hand waarvan we ze nog voor vestiging kunnen doorverwijzen en ondersteunen bij een duurzaamheidsadvies.
 Door aan te sluiten bij een 'natuurlijk' investeringsmoment is er een grotere slagingskans.
 Er zullen meer duurzame maatregelen getroffen worden.

Partners: Utrecht Investment Agency (UIA), Kamer van Koophandel, makelaars bedrijfshuisvesting, financiële instellingen, verschillende installatietechnische bureaus en intermediaire organisaties, gemeentelijke balie BWO.

Resultaat: Verduurzaming van panden en investeringen in energiebesparende maatregelen bij ca. 10 bedrijven die zich nieuw vestigen in Utrecht per jaar

Planning: Opstellen en afstemmen vragenlijst en duurzaamheidsscan: 1^e kwartaal 2011
 Organiseren netwerk en doorverwijzing installatietechnische bureaus: 1^e en 2^e kwartaal 2011
 Link met energiescan (Energieconvenant Utrecht)
 Implementatie: 3^e kwartaal 2011
 Ontwikkelen communicatiemiddelen met en voor partners: 4^e kwartaal 2011

Budget: circa € 50.000

3D. Fonds voor bedrijven

Achtergrond: – Voor veel ondernemers en ook consumenten zijn de drempels te hoog om te investeren in energiebesparende maatregelen.

- Periodiek melden zich ondernemers bij de gemeente met innovatieve plannen en een vraag naar financiële support
- We gaan onderzoeken of we met een fonds voor bedrijven drempels kunnen wegnemen. Dit fonds zal revolverend worden ingezet. Bij de uitwerking van het Initiatievenfonds (zie hoofdstuk 7) en van het revolverende fonds kiezen wij de exacte vorm waarin we dit fonds voor bedrijven zullen gieten.

Partners: Financiële instellingen, grotere bedrijven

Resultaat: Investeringsdrempels worden geslecht

Planning: 2011

Budget: circa € 700.000 (revolverend)

3E Smart Grid

Achtergrond: – Hoewel steeds meer mensen de noodzaak zien van het decentraal opwekken en gebruiken van duurzame energie, komen investeringen moeilijk van de grond

- Afgelopen jaren zijn in Hoogkerk de eerste ervaringen opgedaan met 'intelligente netten' (smart grids) bij enkele woningen. Als intelligente netten toegepast kunnen worden, zullen ze een bijdrage leveren aan de CO₂ reductie.
- De Taskforce Intelligente Netten concludeert dat er nog onvoldoende business cases tot stand komen rondom smart grids, doordat de baten niet terecht komen bij de investeerder, de banken een averse houding tegenover de nog niet (volledig) bewezen technologie en de terugverdientijd van investeringen lastig is in te schatten of te ver in de toekomst ligt
- Afgelopen maanden is een projectvoorstel Smart Grids uitgewerkt door de Taskforce Innovatie met als doel te experimenteren met dienstverlening rondom smart grids en de pilot van Hoogkerk op te schalen naar ca. 100 woningen en een bedrijfsomgeving

Partners: Een consortium is samengesteld, bestaande uit: Taskforce Innovatie, Hogeschool Utrecht, KEMA, Stedin, Emflow Energy, Ecofys, RuG, Capgemini, Stichting Lombox, Universiteit Utrecht/ UCAD, Zonvogel

Resultaat: Nieuwe dienstverleningsconcepten en businesscase modellen rondom smart grids
Toename economische activiteit en banengroei in de regio

Planning: Bij goedkeuring van het projectplan door co-financiers kan gestart worden in april 2011

Budget: circa € 300.000

3.2.4 Versterkte inzet op handhaving

4A. Warmtescan

Achtergrond: Meerdere gemeenten (Amsterdam, Amersfoort, Nijmegen, Venray) hebben een warmtescan vanuit de lucht uitgevoerd, waarmee op detailniveau in de stad bepaald en bekeken kan worden welke dakvlakken van panden in de stad warmte uitstralen (en dus waar besparingspotentieel is). Behalve het bepalen van warmteverlies is de scan een sterk communicatief instrument. Ook is het een vertrekpunt om met gebruikers en eigenaren van (bedrijfs-)panden te gaan praten over de geconstateerde energieverspilling.

Partners: Gespecialiseerd bedrijf

Resultaat: Inzicht in energieverspilling waardoor efficiëntere inzet op handhaving mogelijk wordt.
Sterk communicatiemiddel (competitief karakter; gedragsbeïnvloeding wie wil er nu meer warmte uitstralen dan zijn burens?)

Planning: 2011: uitvoering warmtescan en communicatie via Internet

2012: aanvullende energiecontroles bij ca. 50 partijen in kantoren en bedrijfsgebouwen.

Budget: circa € 200.000

4B. Capaciteit handhaving

Achtergrond: Omdat we als gemeente onze verantwoordelijkheid willen nemen ook in onze handhavende rol, is extra capaciteit voor handhaving nodig (2-3 fte). Als onderdeel van de kennisbevordering bij huidige handhavers voor de reguliere milieucontrole (breder dan energiebesparing) zullen de handhavers tijdelijk ondersteund worden door een externe energiedeskundige.

Partners: Externe energiedeskundigen
Resultaat: – Meer handhavingscapaciteit: binnen 4 jaar krijgen alle bedrijven die onder het reguliere controleregime van de gemeente vallen en niet betrokken zijn bij andere energiebesparende campagnes (lokaal, provinciaal of landelijk) een advies van de gemeente. Naar schatting gaat het jaarlijks om ca. 200 bedrijven.
– Kennisbevordering bij handhavers.
Uiteindelijk resultaat: bedrijven nemen de energiezuinige maatregelen
Planning: 2011: werving handhavers/adviseurs
2011: ondersteuning inspecteur handhaving bij controlebezoeken
Budget: circa € 300.000

3.3 Financiën

Kosten voor het uitvoeren van de projecten rond het thema bedrijvigheid:

€ 5.260.000 waarvan **€ 2.850.000** revolverend.

4 Mobiliteit: Duurzame mobiliteit

4.1 Algemeen

Wij streven naar stil, schoon en zuinig vervoer dat geen of een minimale uitstoot van schadelijke stoffen heeft en dat een minimale uitstoot van CO₂ heeft. Daarvoor zetten we in eerste instantie in op openbaar vervoer (OV) en fiets, waardoor we het aantal autokilometers en dus de uitstoot van CO₂ verminderen. Het merendeel van de activiteiten die we als gemeente op dit gebied uitvoeren gebeurt onder de paraplu van het Actieplan Luchtkwaliteit Utrecht. Daarnaast heeft de gemeente een actieplan Schoon Vervoer en een actieplan Goederenvervoer waarin gewerkt wordt aan het transformeren van het goederenvervoer naar een efficiënt en energiezuinig vervoer, mobiliteitsmanagement en het stimuleren van elektrisch vervoer.

Het Actieplan luchtkwaliteit en de beide actieplannen rond Vervoer zijn primair gericht op schone lucht en luchtkwaliteit. Met het programma Utrechtse Energie vullen we dat aan met maatregelen die nog iets extra's doen voor het klimaat. We kiezen er in dit programma voor om een aantal extra mobiliteitsmaatregelen te nemen specifiek gericht op het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Daarmee willen we benadrukken dat mobiliteit een belangrijke bijdrage kan leveren aan het realiseren van onze CO₂ambities. Daarnaast treden juist in dit thema veel multipliereffecten op die op meerdere vlakken een bijdrage leveren aan onze ambities uit het collegeprogramma (schoon, stil en duurzaam vervoer). Tot slot zijn in genoemde projecten diverse verbindingen te maken met andere projecten uit dit programma Utrechtse Energie, bijvoorbeeld als het gaat om de samenwerking met het bedrijfsleven (zie ook hoofdstuk 6).

4.2 De projecten

1. Marketing OV en fiets

Aanleiding: Utrecht heeft de laatste jaren veel ervaring opgedaan met mobiliteitsmanagement en wil die kennis nu gaan koppelen aan individuele marketingtechnieken om gedrag van mensen in hun mobiliteitsgebruik op die manier te veranderen. We richten ons daarbij op schoolgaande kinderen (basisschool), nieuwe werknemers in vijf economische kerngebieden (Papendorp, Binnenstad, Lage Weide, Rijsweerd en De Uithof) en studenten. Er is al co-financiering beschikbaar vanuit de EU subsidie Intelligent Energy Europe.

Resultaat: Er zijn drie pilots uitgevoerd, waarna ongeveer 1500 mensen voor andere vervoersmobiliteiten kiezen.

Planning: 2011 en 2012

Budget: circa € 60.000,-

2. Verkennen goederenvervoer en bedrijfsleven

Aanleiding: In het Actieplan Goederenvervoer Utrecht 2010–2015 zijn maatregelen opgenomen gericht op het verminderen van het fossiele energieverbruik in goederenvervoer. In samenhang met de activiteiten rond het thema Bedrijvigheid (zie hoofdstuk3) geven we in dit programma Utrechtse Energie een uitbreiding aan die aanpak. Samen met het bedrijfsleven onderzoeken we de mogelijke extra maatregelen voor een efficiënte, groene en innovatieve bevoorrading van Utrecht.

Resultaat: Met twee branches zijn twee projecten opgestart.

Uiteindelijk resultaat: meer duurzaam bevoorradingsvervoer in de stad

Planning: 2011–2012

Budget: circa € 150.000,-

3. Elektrisch vervoer stimuleren Utrechtse bedrijfsleven

Aanleiding: Samen met het Utrechtse bedrijfsleven onderzoeken we de mogelijkheden om het elektrisch vervoer op groene stroom te stimuleren. Dit project gebeurt parallel met het stimuleren van het gebruik van elektrische auto's in Utrecht en het aanleggen van een oplaadstructuur voor elektrische auto's. We benaderen daarvoor diverse doelgroepen: bedrijven met een scooterwagenpark, bedrijven met veel werknemers die oplaadpunten kunnen zetten op eigen terrein, koeriersbedrijven, hotels, ziekenhuizen, congreslocaties. Deze aanpak is een uitbreiding van de maatregelen uit het Actieplan Schoon Vervoer. Met dit project sluiten we aan op de samenwerking met bedrijven rond het thema Bedrijvigheid. (zie hoofdstuk 3)

Resultaat: Afspraken met bedrijven over:

- neerzetten oplaadpunten op eigen terrein;
- vervangen van auto's/ scooters van eigen wagenpark;
- stimuleren van nieuwe initiatieven bij bedrijven;

Uiteindelijk resultaat: afgenomen verbruik van fossiele brandstoffen door (werknemers van) Utrechtse bedrijven.

Planning: 2011–2012

Budget: Gedekt uit PINDA subsidie.

4. Stimuleren mobiliteitsmanagement bij bedrijven

Aanleiding: Mobiliteitsmanagement met bedrijven moet leiden tot een vermindering van het autoverkeer in de stad en dus een daling van de CO₂ uitstoot. Het VNM (initiatief van Bestuursregio Utrecht en provincie Utrecht) stimuleert werkgevers om slim te werken en te reizen. Daarnaast onderzoeken we of op basis van de Wet Milieubeheer (op termijn) achterblijvende bedrijven via toezicht en handhaving tot mobiliteitsmanagent kunnen overgaan.

Resultaat: twintig nieuwe bedrijven laten deelnemen aan het programma 'Slim werken en reizen' en inzicht in de haalbaarheid van toezicht op mobiliteitsmanagement.

Planning: 2011

Budget: circa € 40.000,–

4.3 Financiën

De kosten voor de maatregelen op het gebied van duurzame mobiliteit bedragen:

€ 250.000,–

Het project Elektrisch vervoer wordt gedekt uit de subsidie Pieken in de Delta.

5 Energieopwekking: Duurzame Energieopwekking

5.1 Algemeen

Naast energiebesparing is opwekking van duurzame energie dé inzet om op termijn CO₂ neutraal te worden. Er zijn nu al kosteneffectieve kansen voor duurzame energie. Met name grootschalige windenergie en biomassa zijn – met behulp van Rijkssubsidies – nu commercieel rendabel. Deze marktinitiatieven gaan we de komende periode actief initiëren, ondersteunen en begeleiden. De praktische toepassing van deze technieken vergt een zorgvuldig en vaak een langdurig planproces.

Technieken als warmte koude opslag en stadsverwarming zijn eenvoudig in te passen en zijn vaak ook zonder subsidies commercieel rendabel. De gemeente zal zich actief inzetten om samen met partners deze technieken in te voeren en uit te rollen. Zonnepanelen, kleinschalige biomassa, energie uit gft e.d. zijn nog niet financieel rendabel. Toch hebben met name zonnepanelen een groot draagvlak bij de bevolking, zijn uniek in hun kleinschaligheid en eenvoudig op te schalen. Deze voordelen inspireren velen tot innovatieve oplossingen en nieuwe business cases om zonnepanelen op grote(re) schaal toe te passen.

Gemeente Utrecht wil nieuwe duurzame energie initiatieven graag ondersteunen, zeker die initiatieven die synergie beogen met andere doelstellingen zoals sociale cohesie. Het initiatievenfonds kan voor een financiële ondersteuning zorgen bij de daadwerkelijke uitvoering.

5.2 De projecten

1. Windenergie

Aanleiding: Windturbines zijn nu zowel qua financieel rendement als qua CO₂ rendement de meest aantrekkelijke duurzame energie optie.

Resultaat: Businessplannen voor twee windlocaties in de stad Utrecht, met een helder (ruimtelijke en communicatief) planproces waarbij burgerparticipatie een belangrijke speerpunt is.
Uiteindelijk resultaat (afhankelijk van uitkomsten business cases): twee windlocaties in Utrecht

Planning: In 2011 worden stakeholders benaderd om businesscases uit te werken en het vervolgproces af te bakenen.

Budget: circa € 200.000

2. Verduurzaming energievoorziening (biomassa, warmtekoude opslag etc.)

Aanleiding: Er komen steeds meer aanvragen en ideeën om de energievoorziening te verduurzamen: warmtekoude opslag voor blokverwarming –en koeling of gebiedsgericht. Dergelijke initiatieven behoeven 'matchmaking' met bijv. woningbouwcorporaties, kantooreigenaren, hebben haalbaarheidsonderzoeken nodig om procedures te verkennen, technische gevolgen in beeld te brengen en financiële consequenties.

Resultaat: 15 haalbaarheidsonderzoeken die resulteren in minimaal 10 concrete vervolgprojecten, waarvoor businessplannen worden ontwikkeld.

Planning: 2011–2012

Budget: circa € 200.000

3. Restafval, GFT snoeiafval.

Aanleiding: Restafval, GFT en snoeiafval (en mogelijk ook andere afvalstromen) biedt kansen voor energieopwekking door verbranding, vergassing of zelfs door er olie van te maken. De technologische ontwikkeling van dit soort technieken lijkt snel te gaan.

Resultaat: Heldere visie op de (on)mogelijkheden van de verwerking van de Utrechtse Restafval, GFT en snoeiafval, met nadruk op kansrijke businesscases.

Uiteindelijk resultaat (afhankelijk van uitkomsten studie): Utrechts restafval wordt gebruikt voor energieopwekking.

Planning: zomer 2011 is visie gereed

Budget: circa € 50.000

4. Vergroening en uitbreiding stadsverwarming

Aanleiding: Wanneer we in staat zijn om de stadsverwarming – wat al een CO₂ aantrekkelijke techniek is – te vergroenen, worden in één klap zo'n 50.000 woningequivalenten van groene warmte voorzien. De idee is om de fossiele brandstof (gas) die nu gebruikt wordt in de Merwede centrale op termijn te vervangen door duurzame brandstof. Dan heb je niet alleen groene stroom, maar ook groene warmte.

Resultaat: Eenduidige visie op de mogelijkheden in de loop der tijd om tot uitbreiding en vergroening van de stadsverwarming over te gaan.
Uiteindelijk resultaat: Uitbreiding en vergroening van de stadsverwarming.

Planning: 2011

Budget: circa € 20.000

5.3 Financiën

Kosten van de uitvoering van bovenstaande maatregelen:

€ 470.000

6 Eigen organisatie: duurzame gemeente en duurzaam maatschappelijk vastgoed

6.1 Algemeen

De gemeente Utrecht streeft ernaar om in 2012 een CO₂-neutrale gemeentelijke organisatie te hebben. Deze ambitie is door de gemeenteraad in 2009 vastgesteld. Dit doen we omdat de gemeente als organisatie zelf haar verantwoordelijkheid wil nemen en het goede voorbeeld wil geven. Goed voorbeeld doet goed volgen! Bovendien wil de gemeente haar afhankelijkheid van eindige, fossiele brandstoffen verminderen. Ten slotte brengt energiebesparing ook een kostenbesparing met zich mee.

Wij zetten hierbij in op het zuinig omgaan met energie, door te investeren in energiebesparing en op het verduurzamen van de energievoorziening, bijvoorbeeld door groene stroom in te kopen. Daarmee verminderen we de gemeentelijke CO₂- uitstoot in de gemeentelijke gebouwen, het eigen wagenpark, door duurzaam in te kopen en openbare verlichting. Het energie zuinig maken van de gemeentelijke gebouwen vindt uiteraard plaats met het perspectief van het Stadskantoor voor ogen. Prioriteit ligt bij de gebouwen die in gebruik blijven ook nadat het Stadskantoor gereed is. Voor de andere gebouwen bepalen we aan de hand van de terugverdientijd van de maatregelen welke investeringen nog zinvol zijn.

De CO₂ uitstoot die eind 2012 nog resteert, overwegen we te compenseren. Voorjaar 2011 presenteren wij u het plan van aanpak CO₂ -neutrale organisatie. Daarin zullen de hieronder genoemde activiteiten verder zijn uitgewerkt.

Naast de gebouwen waarin de gemeentelijke organisatie zelf zit, heeft de gemeente in meer of mindere mate (bijvoorbeeld als verhuurder of als beheerder) maatschappelijk gerelateerde gebouwen in eigendom, zoals de Multifunctionele Accommodaties, musea en buurthuizen.

Voor de scholen sluiten we actief aan bij de initiatieven om het binnenmilieu in scholen te verbeteren en doen wij aanvullende onderzoeken om passende (zonder het binnenmilieu te schaden) energiebesparende maatregelen aan te geven. We gaan samen met schoolbesturen zoeken naar mogelijkheden om deze maatregelen te financieren. Een vergelijkbare aanpak gaan we voor het overig maatschappelijk vastgoed ook toepassen.

6.2 De projecten

1. Uitvoeren energiebesparende maatregelen gemeentelijke gebouwen > 1000m²

Aanleiding: Er is een plan van aanpak opgesteld waarvoor vorig jaar in een aantal gemeentelijke kantoorgebouwen van >1000m² energieonderzoeken zijn uitgevoerd. De daaruit naar voren gekomen maatregelen zijn op hun haalbaarheid en kosten getoetst en kunnen nu worden uitgevoerd.

Resultaat: In vijf gemeentelijke gebouwen >1000m² zijn energiemaatregelen genomen. Daarmee schatten we in ongeveer 300 ton CO₂ per jaar te besparen.

Planning: start 2011 na vaststelling plan van aanpak.

Budget: De onderzochte energiemaatregelen verdienen zich binnen vijftien jaar terug. Inzet is deze maatregelen budgetneutraal te investeren.

2. Vervolg onderzoek gemeentelijke gebouwen <1000m²

Aanleiding: Ook in de kleinere gemeentelijke gebouwen zullen energieonderzoeken worden uitgevoerd omdat ook hier energiewinst valt te boeken.

Resultaat: In ongeveer dertig gemeentelijke gebouwen (< 1000m²) zijn energieonderzoeken uitgevoerd en is duidelijk hoeveel ton CO₂ kan worden bespaard. Op basis van de uitkomsten van de onderzoeken wordt een deze van deze gebouwen energiezuinig gemaakt. Daarbij kiezen we met name voor gebouwen met een duidelijke publieksfunctie die een voorbeeldwerking kunnen hebben. Uiteindelijk resultaat: jaarlijks zullen 5 gemeentelijke gebouwen energiezuinig worden gemaakt.

Planning: 2011 (15 gebouwen en 2012 (15 gebouwen)

Budget: circa € 160.000

3. Verschonen eigen wagenpark

Aanleiding: In het Actieplan schoon vervoer is de verschoning van het eigen wagenpark als onderwerp opgenomen. De gemeente heeft al een aantal elektrische voertuigen (vuil-/veegwagens, en (zes) scooters sinds februari 2010) in eigendom. De komende jaren willen we een deel van het gemeentelijk wagenpark omzetten naar elektrisch vervoer. Uitgangspunt is dat alle auto's zo zuinig mogelijk gaan rijden. Hiervoor voeren we eerst een wagenparkscan uit.

Resultaat: Tenminste vijf elektrische auto's aanschaffen in 2011 en in 2012 twintig. En vervanging van de huidige benzinescooters door elektrische scooters. Voor de rest van het wagenpark zijn maatregelen getroffen waardoor zuiniger auto's worden aangeschaft of geleased.

Planning: 2011-2012

Budget: Dekking uit Actieplan Schoon Vervoer (voor 2011 en 2012)

4. Plan van aanpak zware gemeentelijke vrachtwagens

Aanleiding: Niet alle wagens uit het eigen wagenpark kunnen worden omgezet naar elektrisch vervoer, zoals de vuilniswagens. De bestuurders krijgen allemaal de cursus 'het nieuwe rijden' om energiezuinig te rijden en we onderzoeken of er andere mogelijkheden zijn om deze wagens minder CO₂ te laten uitstoten.

Resultaat: Afgerond plan van aanpak energiezuinige zware wagens.

Uiteindelijk resultaat: alle zware gemeentelijke vrachtwagens gaan energiezuiniger rijden.

Planning: tweede helft 2011

Budget: circa € 20.000,-

5. Energie-initiatief basisscholen en voortgezet onderwijs

Aanleiding: In aansluiting op de Binnenmilieu aanpak bij scholen onderzoeken wij de mogelijkheden om scholen energiezuiniger te maken zonder het binnenmilieu te schaden. Uit die energieonderzoeken komen een aantal maatregelen naar voren die we gaan toepassen als de school wordt aangepakt in het kader van de verbeteringen in het binnenmilieu. Om die energiemaatregelen te financieren ontwikkelen we businesscases en arrangementen samen met de belanghebbenden.

Resultaat: In ongeveer vijf scholen (per jaar) doen wij onderzoeken en treffen we energiemaatregelen (nav. uitwerking businesscase)

Planning: Per jaar vijf scholen.

Budget: circa € 360.000

6. Ontwikkelen business case openbare verlichting

Aanleiding: Openbare verlichting heeft een groot aandeel in de gemeentelijke CO₂-uitstoot. In het Openbaar Verlichtingsplan in 2008 is vastgelegd dat Utrecht energiezuinige verlichting toepast om het energieverbruik flink te verminderen. De ambitie is om tot energielabel B te verbeteren. De investeringen hiervoor zijn na een aantal jaren terugverdiend. Om te onderzoeken of we een hogere ambitie kunnen realiseren is het nodig om een enkel proefproject te kunnen uitvoeren en/of andere financiële arrangementen te ontwikkelen.

Resultaat: Meer inzicht verkregen in het verhogen van de ambitie voor de CO₂-reductie van de openbare verlichting.

Uiteindelijk resultaat: openbare verlichting verbruikt minder stroom.

Planning: 2011

Budget: circa € 20.000,-

7. Ontwikkelen business case verduurzamen maatschappelijk vastgoed

Aanleiding: We willen niet alleen de scholen verduurzamen maar ook het overig maatschappelijk vastgoed. Omdat we ervan uitgaan dat het nemen van energiemaatregelen zich op termijn terugverdient, kan dit voor een groot deel kostenneutraal gebeuren. Wel zoeken we naar nieuwe vormen van arrangementen en financieringen om de voorinvesteringen te kunnen doen.

Resultaat: Per jaar 5 voorzieningen

Planning: 2011

Budget: circa € 220.000,- waarvan 200.000 revolverend

8. Compensatie CO₂ neutrale organisatie

Aanleiding: De CO₂ uitstoot die eind 2012 nog resteert overwegen we te compenseren. Dit kan door een bepaald bedrag per resterende ton CO₂ in compensatieprojecten te steken. We zoeken hierbij aansluiting op het Utrechts initiatievenfonds als uit onderzoek blijkt dat dit het karakter van een Klimaatfonds zoals dat in Den Haag loopt, krijgt.

Resultaat: Een CO₂ neutrale organisatie

Planning: eind 2012 gereed

Budget: circa € 200.000,- in 2012

6.3 Financiën

Kosten van de uitvoering van bovenstaande maatregelen:

€ 980.000 waarvan **€ 200.000** revolverend

Project 3 wordt gedekt uit het Actieplan Luchtkwaliteit.

7 Duurzame samenleving: Initiatievenfonds

Uit de consultatieronde rond het Ontwerp Duurzaamheidsplan is gebleken dat er in vele groeperingen in de samenleving ideeën en initiatieven leven die een bijdrage leveren aan de doelstellingen op het gebied van CO₂-reductie. Daar waar particulieren hun nek uitsteken en een bijdrage leveren kan een premie vanuit de overheid soms net het zetje zijn dat het initiatief haalbaar maakt. Het initiatievenfonds heeft een premie-op-actie functie. Om voor een premie uit het fonds in aanmerking te komen stellen wij de volgende criteria:

- Het initiatief moet in betekenisvolle mate bijdragen aan de reductie van de uitstoot van CO₂
- Er moet sprake zijn van een eigen initiatief en een eigen bijdrage, financieel of in menskracht, van bewoners of organisaties.
- Het initiatief moet mogelijkheden bieden om op grotere schaal uit te rollen.

Onderzocht zal worden of het fonds mede gefinancierd kan worden door bedrijven, in de vorm van een Klimaatfonds zoals dat in de gemeente Den Haag functioneert.

Het Initiatievenfonds is voorlopig bedoeld voor individuele initiatiefnemers en maatschappelijke organisaties.

Het fonds kan medio 2011 operationeel zijn en bekend gemaakt worden.

Kosten: € 1.000.000 voor 2 jaar waarvan € 400.000 revolverend.

8 Programmamanagement en Programmaorganisatie

Er zal een programmaorganisatie ingericht worden om de aanpak tot uitvoering te brengen en te zorgen dat de resultaten en effecten behaald worden.

Spil van de programmaorganisatie is het programmamanagement dat de aansturing van het programma verzorgt. We zetten stevig in op de aansturing van het programma zodat de uitvoering snel en slagvaardig van de grond komt. Het programmamanagement zorgt ervoor dat het programma zowel met alle betrokken afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie als in samenwerking met de vele externe partners, resultaatgericht en in het gewenste tempo wordt uitgevoerd.

Het programmamanagement werkt nauw samen met de verschillende gemeentelijke vakafdelingen en met bewoners, bedrijven en andere maatschappelijke partners. Deze samenwerking krijgt vorm in ad hoc (=gericht op behalen van een doel) projectteams rond de thema's uit het Uitvoeringsprogramma. Per thema wordt de samenwerking met de relevante partners georganiseerd op een wijze die het meest effectief en efficiënt is om de resultaten te behalen.

Het programmamanagement bewaakt de voortgang en de kwaliteit van de projecten uit de deelprogramma's en de afstemming tussen de deelprogramma's en is verantwoordelijk voor de communicatie, de voortgangsrapportages en de monitor.

Voor het ontwikkelen en uitvoeren van een communicatieplan zal een adviseur van het gemeentelijk communicatiebureau worden ingezet. Daarnaast zal het Milieucentrum Utrecht een bijdrage leveren aan de communicatie met en participatie van de Utrechtse bewoners bij het programma Utrechtse Energie.

De programmamanagers leggen verantwoording af aan de directeur Stadsontwikkeling. De directeur Stadsontwikkeling is vanuit de Concerndirectie de 'portefeuillehouder' voor Duurzaamheid.

Voor de bestuurlijke aansturing is er een stuurgroep Utrechtse Energie met daarin de wethouder, de directeur SO en het programmamanagement. Daarnaast zijn per thema de betreffende vakwethouders aangehaakt bij het programma.

Kosten voor de organisatie van het programma voor 2011–2012:

Programmamanagement	430.000 in 2011 500.000 in 2012	€ 930.000
Communicatieadviseur	75.000 in 2011 100.000 in 2012	€ 175.000
Uitvoeringskosten communicatie	90.000 in 2011 110.000 in 2012	€ 200.000
Monitoring	150.000 in 2011 50.000 in 2012	€ 200.000
Totaal		€ 1.505.000

Toelichting:

Om onze doelstellingen te bereiken kiezen we niet voor een subsidiërende rol maar voor een rol van regisseur en makelaar en het stimuleren van business cases waardoor de markt zoveel mogelijk zelf oppakt. We organiseren en stimuleren bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties om maatregelen te nemen om de CO₂-uitstoot te verminderen. Deze aanpak vertaalt zich in relatief hoge kosten voor programmamanagement. Wij verwachten dat naarmate de sneeuwbal gaat rollen deze kosten geleidelijk aan zullen afnemen.

9 Financiën

De totale bestedingen voor de uitvoering van het programma 2011–2012 ramen wij op € 13.000.000 waarvan € 5.560.000 revolverend. Totaal is er in deze collegeperiode € 26 miljoen euro beschikbaar. Voor de tweede helft van dit bedrag ontvangt u de plannen eind 2012. Onze ambitie is om binnen de volgende tranche van € 13 miljoen een groter percentage van het bedrag revolverend te laten zijn.

Van het geld dat terugvloeit in het revolverend fonds kunnen op termijn weer activiteiten uit het programma gefinancierd worden.

Bestedingsvoorstel 2011–2012

Het bedrag voor 2011–2012 is als volgt opgebouwd:

Thema	Kosten 2011–2012	Waarvan revolverend
Wonen	€ 3.535.000	€ 2.270.000
Bedrijvigheid	€ 5.260.000	€ 2.850.000
Mobiliteit	€ 250.000	
Energieopwekking	€ 470.000	
Eigen organisatie	€ 980.000	€ 200.000
Initiatievenfonds	€ 1.000.000	€ 400.000
Programmamanagement	€ 930.000	
Communicatie	€ 375.000	
Monitoring	€ 200.000	
Totaal	€ 13.000.000	€ 5.720.000

In hoofdstuk 2 tot en met 6 is een indicatieve verdeling opgenomen van het budget, over de mogelijke projecten per thema. Naar aanleiding van de ontwikkelingen in de samenwerking met partners en/of innovaties en actuele ontwikkelingen kunnen hierin nog wijzigingen op treden.

Revolverend fonds

In dit uitvoeringsprogramma wordt een deel van de maatregelen gefinancierd door middel van een revolverend fonds. In 2011–2012 vullen wij dit revolverend fonds met een bedrag van € 5.560.000. Het revolverend fonds wordt met name ingezet voor maatregelen op het gebied van Wonen en Bedrijven. Bij Wonen biedt het fonds de mogelijkheden aan particuliere woningbezitters om een lening af te sluiten waarmee zij de investeringen in het energiezuinig maken van hun woning kunnen financieren. Het voordeel dat zij vervolgens hebben in de energielasten kan ingezet worden om de lening terug te betalen. Voor bedrijven geldt een vergelijkbare systematiek. Bedrijven die de aanvangsinvestering niet kunnen betalen krijgen een lening die zij terug betalen uit de baten die zij hebben van de energiebesparingsmaatregelen.

Het is van groot belang de vormgeving van het revolverend fonds, de randvoorwaarden en het beheer en de administratie goed te regelen. Daarbij kunnen we leren van andere revolverende fondsen binnen onze gemeente zoals de Starterslening.

De komende tijd zullen we daartoe de volgende stappen zetten:

- Bepalen doelgroep voor het fonds
- Bepalen welk type maatregelen in aanmerking komen voor lening
- Vaststellen van de regels voor de hoogte van de leningen (minimaal en maximaal)
- Vaststellen van de voorwaarden waaronder de leningen worden verstrekt zoals maximale looptijd, al dan niet rentedragend, bepalen jaarlijks plafond, etc.
- Bepalen hoe eventuele risico's worden afgedekt bijvoorbeeld door een NHG-garantie
- Het regelen van beheer en administratie. Dit kan worden uitbesteed, bijvoorbeeld bij de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVN).
- Bekendheid geven aan de regeling.

Om tot een revolverend fonds te komen moet de gemeenteraad een verordening met een juridische titel vaststellen waarin de regels staan vermeld voor het uitgeven van leningen (artikel 149 gemeentewet). Op basis van bovengenoemde stappen zullen wij een uitgewerkt voorstel aan de raad voorleggen.

Aanvullende middelen

Voor mobiliteit geldt dat een groot aantal maatregelen uit andere actieplannen gedekt is (Actieplan Luchtkwaliteit, Fiets, Goederenvervoer, Elektrisch vervoer). Slechts de aanvullende acties die voorzien in een versnelling van de CO₂-reductie vinden aanvullende financiering in dit programma Utrechtse Energie.

Het bedrag van 13 mln. is exclusief de subsidies van andere overheden en de investeringen door derden. (Mogelijke) bronnen van cofinanciering zijn: EU-subsidies, Provincie-subsidies, Pieken in de Delta, subsidie Stimulering Lokaal Klimaatbeleid en private investeringen van bedrijven, corporaties en bewoners.